

Омонат

Тавба рисоаларидан: Омонат

Аллоҳ субҳанаҳу ва таъолога ҳамду санолар айтамиз, ундан бизни мағфират қилишини сўраймиз. Гувоҳлик бераманки Аллоҳдан ўзга илоҳ йўқ, У ёлғиз ва шериксиз зотдир. Муҳаммад саллаллоҳу алайҳи ва саллам унинг қули ва элчисидир. У кишига, аҳли ва асҳобларига Аллоҳнинг раҳмати ва саломи бўлсин.

Аммо баъд:

Албатта омонат ҳақида сўзлашлик катта аҳамиятга эга. Чунки у бир томондан Аллоҳ ва банда ўртасидаги нарсага, иккинчи томондан банда билан банда ўртасидаги нарсага алоқадор. Мазкур омонатни адо этишда бандага мадад берадиган сабабларни баён этамиз. Аллоҳдан амалларимизни холис ўзининг юзи учун қилишини сўраймиз.

О М О Н А Т деганда нимани тушунилади.

Умуман омонат дейилганда ибодат кўзда тутилади. Буни Аллоҳ субҳанаҳу ва таъоло қуйидаги ояти каримада марҳамат қилган:

«Албатта Биз бу омонатни (яъни шариати исломиядаги тоат-ибодатларни) осмонларга, ерга ва тоғу-тошларга кўндаланг қилган эдик, улар уни кўтаришдан бош тортдилар ва ундан қўрқдилар. Инсон эса уни ўз зиммасига олди. Дарҳақиқат у (ўзига) зулм қилувчи ва нодон эди.» (Аҳзоб:72.)

Аллоҳ ушбу омонатни ўзининг энг улкан махлуқотларига; кенг осмонларга, улкан Ерга ва улуғвор азамат тоғларга кўндаланг қилди. Улар бу омонатни зиммаларига олмадилар. Ваҳоланки бу махлуқотлар Аллоҳ амри қаршисида бўйин эгадилар, ўзларига юкланган нарсадан бўйин товламайдилар. Аллоҳ субҳанаҳу ва таъоло бу махлуқотларнинг ўз парвардигорларига мутеъ ва буюрилган ишларида итоаткор мусаххар эканларини айтган;

«Сўнгра тутун ҳолидаги осмонга юзланиб, унга ва Ерга «(Менинг амри-фармонимга) ихтиёран ёки мажбуран келинглар!» деган эди, улар : «Ўз ихтиёримиз билан келдик» дедилар.» (Фуссилат:11.)

Демак, еру-осмонлар ўз парвардигорига тўлиқ таслим бўлган ва улар нимага буюрилсалар, жомид (ҳаётсиз, жонсиз) махлуқот бўлсалар-да умуман итоатдан ташқари чиқмайдилар. Аллоҳ амрини Унинг хоҳиш-иродасига мувофиқ равишда барча нарсада адо қилишади. Агар Аллоҳ уларга ҳаракатни ёки ҳаракатсизликни буюрадиган бўлса ҳеч тўхталмасдан итоат этадилар. Улар Аллоҳ амрига ҳамиша бўйсинувчидирлар.

«Бирон нарсани (яратишни) ирода қилган вақтида Унинг иши фақатгина «Бўл» демоқлигидир.» (Ёсин:82.)

Аллоҳ еру-осмонларни ва бошқа бутун мавжудотга идрок ва маърифат билиш қувватини берди. Улар нимага буюрилганларини ҳис қиладилар. Агар амр этилса, саждага бош қўядилар, Аллоҳ сўбҳанаҳу ва таъолога тасбеҳ айтадилар.

«Етти осмон, ер ва улардаги бор мавжудот (Аллоҳни) поклар.» (Ал-Исро:44.)

«(Эй Мухаммад), сиз осмонлардаги ва ердаги бор мавжудот, қуёш, ой, юлдузлар, тоғлар, дов-дарахтлар ва (барча) жониворлар ҳамда кўпдан-кўп инсонлар (Ёлғиз) Аллоҳга сажда қилишини кўрмадингизми.» (Ҳаж:18.)

Еру-осмонлардаги барча нарсалар; тоғлар, дарахтлар, юлдузлар, жонзотлар ва бошқа жамодот (жонсиз нарса)лар Аллоҳга сажда қилади. Аллоҳ уларга ўзларига муносиб ҳис-туйғу ва идрокни яратган. Улар ҳам сажда қиладилар, қўрқадилар.

«... Зеро шундай тошлар борки, улардан дарёлар отилиб чиқади, яна шундайлари борки, ёрилиб, ичидан сув чиқади, яна

Тавба рисоаларидан: Омонат

шундайлари борки Аллоҳдан қўрққанидан пастга қулайди. ...»
(Бақара:74.)

Тоғлар ҳам Аллоҳ таъолодан қўрқиб туради. Ояти каримада:

«Агар Биз ушбу Қуръонни бирон тоғга нозил қилганимизда, албатта сиз у (тоғ)ни Аллоҳнинг қўрқуvidан эгилиб ёрилиб кетган ҳолида кўрган бўлур эдингиз.» (Ҳашр:21.)

Тоғлар ва бошқа мавжудотлар Аллоҳдан шунчалик қўрқишларига, унга шунчалар итоаткор бўлишларига қарамасдан мазкур омонатни ўз зиммасидан соқит қилдилар. Уни ўзларига оғир деб билдилар ва кўтаришдан бош тортдилар. Инсон ўзининг заифлигига қарамасдан уни ўз зиммасига олди.

Энди бу омонатни адо этмоғи шарт. Агарда инсон бу омонатга хиёнат қилса ва бепарво бўлса Аллоҳ ҳузурда жавоб беради. Омонатни ташлаб қўйгани ва унга хиёнат қилгани учун азобга (мустаҳиқ) дучор бўлади. Хўш, энди биз бир-биримизга савол бериб кўрайликчи: Инсон зиммасига олган бу омонат нима ўзи.?!

О М О Н А Т –мўъминларнинг йўқотган нарсаси.

Аллоҳ бандаларини мўъминлар деб номлади. Мўъмин мана шу омонатга хиёнат қилмайдиган, унга амал қиладиган ва уни маҳкам ушлайдиган кишидир. Омонат "амн" яъни омонлик, беҳавотирлик ёки иймон деган сўздан олинган. Омонатга хиёнат қилмайдиган киши ёки мўътаман-омонатдор дейилади. У омонатни ҳақиқий адо этгани учун омонат ва иймон аҳлидан деб сифатланади. Аллоҳ субҳанаҳу ва таъоло айтади; **«Улар ўзларига ишонилган омонатларга ва (ўзларига) берган аҳду-паймонларига риоя қилувчи кишилардир.»** (Мўъминлар:8.)

Бу ерда омонат, банданинг зиммасидаги Аллоҳнинг ҳақларини ва бандаларнинг ҳақларини ҳам ўз ичига олади. Аллоҳ мўъминларни "риоя қилувчилар" яъни омонатни ҳақиқий адо этувчилар деб сифатлади. Агар улар мана шу сифатга эга бўлсалар,

Аллоҳ ўзининг қўйидаги оятида зикр қилган нажот топувчи бандалардан бўладилар.

«Дарҳақиқат мўъминлар нажот топдилар.» (Мўъминлар:1.)

Инсон ҳар қандай ҳолатда ҳам бу омонатни адо қилиши керак. Чунки, у Аллоҳ буюрган ҳақлардандир. Омонат қўйидаги оятда зикр этилган аҳд-паймондир:

«Улар ўзларига ишонилган омонатларга ва (ўзгаларга) берган аҳду-паймонларига риоя қилувчи кишилардир.» (Мўъминлар:8.)

Бу аҳду-паймонларга инсоннинг Роббиси билан қилган аҳди ҳам, ўзга инсонлар билан қилган аҳд-паймонлари ҳам кириб кетади. Аллоҳ таъоло аҳдни қўйидаги сўзи билан янада таъкидди роқ қилган:

«Албатта, аҳд-паймон (қиёмат куни) у ҳақда сўроққа тутиладиган ишдир.»

Яъни унинг вафоси ҳақида сўралади. Лекин, аҳдларнинг энг муҳими Аллоҳга берилган аҳддир.

«Аҳд-паймон берган вақтларингизда, Аллоҳга берган аҳдингизга вафо қилингиз!» (Наҳл:91.)

Инсонларнинг зиммасига юклатилган энг улуғ омонат бу Аллоҳга берилган аҳддир. Ҳақиқий мўъмин барча ҳолатда ушбу омонатга риоя қилади. Аммо иймони заиф кишиларни бу омонатга енгил-елпи қараётганини, уни тўла адо қилмаётганини кўрасиз. Бу аслида банданинг иймонидаги нуқсон-камчиликдир. Аллоҳнинг ҳам, инсонларнинг ҳам ҳақларига омонатдор бўлган, унга ҳақиқатан ичидан боғланган ва қандай лозим бўлса худди шундай бу омонатни адо қилган ишончли, муслим киши бўлгани учун Аллоҳ бандасини мўъмин деб атади. Мана шу одам мўъмин ва аминдир.

Инсоннинг ўзи ва ўзгалар ўртасидаги нарсалардаги омонат

Бу омонат хоҳ мол, хоҳ бошқа нарса бўлсин инсонларнинг сизга топширган нарсаларини ва уларнинг ҳақларига риоя қилишни ўз ичига олади. Машҳур ҳадисда айтилганидек хиёнат мунофиқликнинг энг катта белгиларидандир. «Мунофиқнинг аломати учта бўлади: сўзласа ёлғон сўзлайди, ваъда берса вафо қилмайди, унга омонат қўйилса хиёнат қилади.» (Бухорий ва Муслим ривояти)

Омонатга хиёнат этишлик мунофиқлик аломатларидандир. Яъни агар унга биров омонат қўйса омонатдорлик қилмайди. Балки, унга омонат қўйилган ҳақларга хиёнат қилади.

(فَإِنْ أَمِنَ بَعْضُكُم بَعْضًا فَلْيُؤَدِّ الَّذِي أُؤْتِمِنَ أَمَانَتَهُ وَلْيَتَّقِ اللَّهَ رَبَّهُ) (البقرة: 283)

«Агар бир-бирларингизга омонат қўйсангиз омонат қўйилган киши омонатни адо қилсин ва Парвардигори Аллоҳдан қўрқсин!» (Бақара: 283)

Баъзилар сизга ишонгани ва сиз ҳақингизда яхши ўйда бўлгани учун ўз ҳақини бериб қўяётганида гувоҳ чақирмайди, сиздан васиқа-ишонч қоғози олмайди. Бу кишининг ҳаққига риоя этишингиз ва унга хиёнат қилиб қўйишдан жуда-жуда эҳтиёт бўлишингиз лозим.

Агар бир киши сизга қарз берса ва у сизга ишонса, гувоҳ чақирмаса, қарзни ёзмаса бу омонатни мазкур оятдаги омонат деб билинг; **«Агар бир-бирларингизга омонат қўйсангиз»** яъни агар унга молини қарз ёки шунга ўхшаш бирон нарсани омонат қўядиган бўлса, омонатдор бу омонатни ўз эгасига саломат етказсин. У қуйидаги оятда ҳам зикр қилинган;

(إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَىٰ أَهْلِهَا) (النساء: 58)

«Албатта Аллоҳ сизларни омонатларни ўз эгаларига топширишга буюради.» (Нисо: 58)

Бу оятнинг нозил бўлиш сабаби ҳақида шундай ривоят қилинади: Бу оят пайғамбар саллоллоҳу алайҳи ва саллам Каъба калитини Усмон ибн Талҳадан олганларида нозил этилган. Каъбанинг ҳижобати (каъба пўшини янгилаб туриш) Бани Абдуд-дор қўлида эди. Усмон ибн Талҳа мана шу қабиладан эди. Макка фатҳ этилганида пайғамбаримиз саллоллоҳу алайҳи ва саллам Усмондан калитни талаб қилдилар. Усмон «омонатгами» деганида расулуллоҳ саллоллоҳу алайҳи ва саллам «ҳа» деб жавоб бердилар. Калит расулуллоҳ қўлига ўтгач Аббос уни пайғамбаримиздан ўзига беришларини сўради: «Уни менга беринг. Токи сиқоят ҳам садонат (ҳожиларга сув-овқат бериш) ҳам менда бўлсин.» шунда Аллоҳ юқоридаги ояти каримани нозил қилди. Чунки, расулуллоҳ саллоллоҳу алайҳи ва саллам калитни Бани Абдуд-дордан омонатга олган эдилар. Аллоҳ таъоло бу омонатни эгасига қайтариб беришни буюрди. Чунки, Бани Абдуддор Каъба садонати ва ҳижобатига бошқалардан кўра ҳақлироқ эди.

Расулуллоҳ саллоллоҳу алайҳи ва саллам уларга омонатни қайтардилар, оят гарчи мана шу ҳодисага хос тушган бўлсада у барча омонатларга умумийдир. Чунки, хусусий сабаб эмас, лафзнинг умумий эканлиги эътиборга олинади. Ҳар ҳолда инсонлар ўртасидаги нарсаларда омонатлар кўп. Бунга сир-асрорлар, молу давлат ҳам киради. Агар биров ичидаги сирни ёки ўзи билан аҳли орасидаги гапни сизга омонат қилиб айтса ва уни ёйишдан сизни қайтарса, сиз бу сирни умуман ташқарига чиқарманг. Чунки, бу омонат. Ҳалиги киши сизга ишонди, бу сирни ҳеч қачон очмаслигингиздан хотиржам бўлди ва шунинг учун уни сизга омонат қилди, унга хиёнат қилиб қўйманг. Сизнинг омонат қўйган сирингизни очиб юборган кишига сиз ҳам хиёнат билан жавоб берманг. Бу мумкин эмас. Расулуллоҳдан қўйидаги мазмундаги ҳадис ривоят этилган: «Сенга омонат қўйганнинг омонатини адо эт, сенга хиёнат қилганга хиёнат қилма». (Абу Довуд ва Термизий ривоятлари)

Биров сизга молини қўйиб кетади ёки қарз беради-да гувоҳларни чақирмайди, васиқа тилхат олмайди. Ёки ўзининг

Тавба рисоаларидан: Омонат

ҳақларидан маълум бир ҳақини сизга бериб уни сақлаб туришингизни сўрайди. Сиз юқоридаги барча ишларда омонатни ўз эгаларига топширишга буюрилгансиз. Бу сиз ва биродарингиз ўртасидаги омонат. Уни адо этмоғингиз вожибдир.

Мол, қарз, обрў ёки шунга ўхшаш нарсаларда сизга хиёнат қилиб кетган кишини сиз ҳам унга хиёнат қилиш билан жазоламанг. Балки, кечириб юборинг Аллоҳ сизни гўзал мукофотлар билан тақдирлайди. Сизни афв этади. Хиёнатни эса агар қасддан-атайлаб қилган бўлса хиёнати учун жазолайди. У сизнинг бу муомалангизни кўриб надомат чекиши мумкин. Ахир у сизга хиёнат қилганди-ку! Сизнинг бу муомалангиз унинг афсус-надоматлар қилиб келгусида омонатни адо этишдек гўзал хулқ билан хулқланишига сабаб бўлиб қолади.

Инсонларнинг ҳақлари

Инсонларнинг ҳақлари; моллари, сирлари, обрў-эътиборлари ва шунга ўхшаш нарсалари учун албатта жавоб берилади. Аллоҳ ҳузурда шак-шубҳасиз бу нарсалар ҳақида савол – жавоб бўлади. Шунинг учун ҳам пайғамбаримиз саллоллоҳу алайҳи ва саллам инсонларнинг ҳақлари ҳақида шундай дедилар: «Қиёмат куни ҳақлар албатта ўз эгаларига топширилади. Ҳатто шохли қўчқордан шохсиз қўчқорга қасос олиб берилади.» (Имом Муслим ривояти)

Бу инсонларнинг бир-бирлари ўртасидаги ҳақларини ҳам ўз ичига олиши шубҳасиздир. Ким бирон нарса олган ёки бировга зулм қилган бўлса бу ҳақлар учун албатта қасос олинур. Шунинг учун ҳам пайғамбаримиз саллоллоҳу алайҳи ва саллам асҳобларидан «Муфлис (ифлос) кимлигини биласизларми?» - деб сўрадилар. Муфлис на дирҳами ва на бирор нарсаси бор бўлмаган кишига айтилади – дедилар. Расулulloҳ саллоллоҳу алайҳи ва саллам дедилар: «Менинг умматимдаги муфлис қиёмат куни намози, рўзаси ва закоти билан келади. Лекин у бу одамни сўккан, унисига тўхмат қилган, бировнинг молини еган, бошқасининг қонини тўккан яна кимнидир урган бўлади. Ҳалиги кишининг яхшиликларидан уларга

олиб берилади. Агар яхшиликлари тўлашга етмай қолса уларнинг хатоларидан олиб бунга юкланади. Сўнг уни дўзахга ташланади.» (Имом Муслим ривояти)

Бу бировларнинг ҳақларига хиёнат қилган кишининг ҳолидир. Қиёмат кунда унинг амаллари тоғлардек бўлса ҳам, бутунлай ҳеч нарчасиз бўлиб қолади. Кимки хиёнат қилган бўлса унинг яхши амаллари ҳақ эгаларига бўлиб берилади. Ўзига берилган ҳақлар ва омонатларга хиёнат қилган киши қиёмат кунни уларни шу тарзда тўлайди. Бу омонатлар кийим-кечак, идиш-товоқ каби нарсаларда бўлиши ёки муомалот турлари ҳисобланган; қарзлар, гаровга қўйилган нарсалар ва ёки бошқа ишониб топширилган омонатлар бўлиши мумкин. Агар омонатларга хиёнат қиладиган бўлса Аллоҳ ҳузурида туриб хиёнатига жавоб беради.

Омонатга хиёнат қилишнинг бир қанча кўринишлари бор:

1. Эгаси ишлатишга рухсат бермаган нарсани ишлатиш. Масалан: кийими ёки пойафзалини кийиш, уловни, машинасини миниш. Шунингдек эгаси сизга яшашга рухсат бермаган омонат қўйилган уйда яшаш.

2. Омонатдан тониш.

Бу тўланадиган кунни белгиланган омонатларга хиёнат қилиш. Ибн Касир Аҳзоб сурасининг 72-оятини тафсирида қўйидаги машҳур ҳадисни Ибн Жарирдан, Абдуллоҳ ибн Масъуддан нақл қилади: Расулulloҳ саллоллоҳу алайҳи ва саллам дедилар: «Аллоҳ йўлидаги ўлим омонатдан бошқа барча гуноҳларни, ёки «барча нарсаларни»-каффорот қилади яъни ювиб юборади. Қиёмат кунни омонат қўйилган киши олиб келинади «омонатингни бер, адо қил, дейилади. У – эй Роббим, ахир қандай қилиб бераман дунё тугади-ку.» - дейди. Унга яна «омонатингни адо қил» - дейилади. У яна – эй Роббим, ахир қандай қилиб бераман дунё тугади-ку.» - дейди. Унга яна «омонатингни адо қил» - дейилади. У яна – эй Роббим, ахир қандай қилиб бераман дунё тугади-ку.» - дейди. Сўнгра айтади: «Уни онаси

Тавба рисоаларидан: Омонат

Ҳа-а-вия (Дўзах)га олиб боринглар. У онаси Ҳа-а-вияга олиб борилади ва унга ташланади. Ҳатто дўзахнинг қаъригача тушади. У ерда берилган омонатни ўз ҳолича турганлигини топади. Уни олиб елкасига қўяди ва жаҳаннам лабигача кўтарилиб келади. У энди чиқдим деганида қадами тойилиб кетади ва омонат ортидан абадул-абад тушиб кетади.» айтиб ўтганимиздек инсонларнинг ҳақлари устида албатта ҳисоб-китоб ва қасос бўлади. мусулмон киши Қиёмат кунда қасос таъйин бўлган мана шу ҳуқуқлардан жуда – жуда эҳтиёт бўлмоғи лозим.

3. Бадандаги ёки мол-мулкдаги хиёнатлар.

а) Бадандаги хиёнат.

Бировни кимсасиз жойда уриб, бошини ёриб ёки ўлдириб яна ҳеч нарса кўрмагандек юриш ҳам баданга қилинган хиёнатлардан. Бу йўл ҳодисаларида кўп учрайди. Йўлда ҳеч ким бўлмаганида ёки кишилар назаридан чет жойда ўз айбини яшириб кетишга уринади. Жароҳатланган ёки ўлдирилган киши ҳаётдги ҳаққидан фойдалана олмайди. Аммо Аллоҳ таъоло барча нарсани билиб туради ва хиёнат қилган кишини қиёматда ҳисоб-китобга рўпара қилади. Жабр кўрган биродарига унинг яхшиликларидан олиб беради. Агар яхшиликлари бўлмаса жабрланган кишининг гуноҳлари унга қўйилади ва дўзахга ташланади.

б) Ҳақ ва мулклардаги хиёнат:

Шундай кишилар борки, бировдан нарса сотиб олади ёки қарз кўтаради ва бунинг расмий васиқаларга ёзишади. Мабодо мол эгаси ёки қарз берувчи бошига бирон иш тушса; дейлик васиқалари ёниб кетса ёки йўқолиб қолса, бу ҳам инкор ва тониб кетишга тайёр бўлиш учун ўзидаги мол олганлиги ҳақидаги васиқаларни йўқотишга шошилади. Шу билан ҳақиқатни бутунлай яшираман деб ўйлайди. Лекин Аллоҳ уни кўриб турибди. Қиёматда ундан биродарининг ҳақини тўлиқ қилиб олиб беради.

Агар инсон бу ҳақни унутиб қўйган бўлса, Аллоҳ уни афв этади. Ҳақ эгаси агар ҳаққидан воз кечса кечиб юборгани учун мукофотлар берар эди. Киши ўзига хиёнат қилган муслимга нисбатан ҳам яхши фикрда бўлмоғи унинг хиёнатига хиёнат билан жавоб бермаслиги лозим. Муслмон киши одамлар билан чиройли муомалада бўлсин. Унга оғир қилганлар юкини у енгил қилсин, афв этсин, кечиб юборсин ёки ундан баъзи нарсаларини енгиллаштирсин. Шояд Аллоҳ ундан кечиб юборса.

Омонатдор бўлишга ёрдам берадиган сабаблар

Инсонни омонатни адо этишга олиб борадиган бир қанча сабаблар бор. Уларнинг энг муҳим ва катталарини қуйида санаб ўтамыз.

1. *Инсон ўзини Аллоҳ яратган эканлигини билмоқлиги.* Яралмиш Яратувчининг қули бўлади. У ўзи ва Парвардигори ўртасидаги алоқа ҳақларини адо қилмоғи лозим.

2. *Инсон Аллоҳ таъолонинг унга неъмат ва фазлу марҳаматлар қилувчи зотлигини ва ўзининг Аллоҳ неъматларига бурканганини билиши-англаб этиши.* Қул Парвардигори томонидан омонат қўйилган ҳақни адо қилишдан бош тортиши мумкин эмас.

3. *Мазкур омонатлар Аллоҳ тарафидан унга фарз қилинганини ва бу фарзларни адо қилиш шартлигини ҳис қилиши.*

4. *Инсоннинг Парвардигори барча нарсани кўриб-билиб турувчи зотлигини, Ундан ҳеч нарса махфий бўлмаслигини ва инсон елкасидаги мазкур омонатлар ҳам шулар жумласидан бўлиб уларни адо этиш шартлигини ҳис этиши.*

5. *Инсон қачон-ки мана шу ҳақни бажарса ва бу омонатларни хоҳ махфий бўлсин, хоҳ ошкора бўлсин, ҳақиқий адо этса дунё ва охирада улкан ажру-савобга эга бўлишини тушуниб этиши.* Дунёда бериладиган яхшилик; қалбининг очилиши хотиржамлиги ва Аллоҳ унинг ризқини кенг –мўл қилиб

Тавба рисоаларидан: Омонат

қўйиши. Охирадда бериладиган яхшилик; Ухровий ажр бўлган улкан савоб. Бундан бошқа сабаблар ҳам бор. Лекин биз уларнинг энг муҳимларини санаб ўтдик. Аммо сиз кўриб турган баъзи бир кишилар зиммаларидаги ҳақларини адо қилмасликлари ёки уни чала адо қилишлари, Аллоҳ ҳаром этган чегараларни бузишлари қалбларида Аллоҳни яхши танимаганликлари ёки Аллоҳ неъматларини тўлиқ ҳис этмаганлари, Аллоҳнинг Холиқ ва Молик зотлигини билмаганликлари ёки жазо ва мукофот бераман деган ваъдасини тасдиқ этмасликларидир. Ёки шунга ўхшаш бошқа бир сабаблардир.

Диний омонатларга хиёнат қилаётган кимсалар ёки уларнинг адо қилмаётганлар қалбларида иймонлари заиф бўлган кишилардир.

Биз Аллоҳдан қалбларимизни ўзининг тоатида жамлашлигини сўраймиз. Аллоҳ таъоло Мусулмонларнинг қалбларини ва калималарини бир қилсин! Уларни ҳақ йўлга чиройли суратда қайтарсин. Уларга ҳақни ҳақлигини кўрсатиб унга эргашишни, ботилни ботиллигини кўрсатиб, ундан узоқлашишни насиб этсин!

Дунё дермиш: кимки менга қулоқ солса,

Унга айтар сирларим бор, агар олса.

Неча-неча дунёсига берилганни,

Даврим келди, деб ўзича керилганни,

Алдаб-сўлдаб, тубсиз жарга йиқдим мано,

Олиб бориб қаро гўрга тикдим мано.

Бойликларни тахладилар саржин-саржин

Мен айладим ҳаммасини парчин-парчин!